

3. Pro bizhentsiv ta osib, yaki potrebuiut dodatkovoho abo tymchasovoho zakhystu. Zakon Ukrainy vid 08.07.2011 [On refugees and persons in need of complimentary or temporary protection]. Law of Ukraine № 3671-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17> (accessed: 23.12.2018).
4. Cherniavskiy A.L. (2013) Instytut prava prytluku v suchasnomu mizhnarodnomu pravi [Institute of asylum law in contemporary international law]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia.* № 6-1. T. 2. P. 249-252.
5. Boed R. (1994). The State of the Right of Asylum in International Law. *Duke Journal of Comparative & International Law.* No 5. P. 1-34.
6. De Zayas A. (1992) Human Rights and Refugees. *Migration and Migration Policy.* No 1. DOI: 10.1163/15718107-90000033.
7. UNHCR Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees. URL: <http://www.unhcr.org/4d93528a9.pdf> (accessed: 05.10.2020).

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.2.33>

ВПЛИВ ЗАКОНОДАВЧОЇ ТЕХНІКИ НА ЯКІСТЬ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ

Анна Сохіякян

здобувач кафедри кримінального права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (Харків, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-3555-9512

Анотація. Стаття присвячена дослідженню впливу законодавчої техніки на якість кримінального закону України. Розглянуті правила, прийоми та засоби законодавчої техніки, які використовуються для забезпечення якості кримінального закону України. Автором особливу увагу приділено засобам законодавчої техніки, а саме юридичним конструкціям, дефініціям, презумпціям, фікціям та аксіомам. Зроблено висновок, що якість кримінального закону є невід'ємним його складником. Вона притаманна як формі, так і змісту кримінального закону. Досягнення якісного кримінального закону можливе за допомогою застосування правил, прийомів та засобів законодавчої техніки. Правила та прийоми законодавчої техніки притаманні більше формі кримінального закону, тоді як формування якісного змісту кримінального закону можливе лише із застосуванням засобів законодавчої техніки. Такими засобами є юридичні конструкції, дефініції, фікції, презумпції та аксіоми. Законодавча техніка є невід'ємним складником законотворчої діяльності, оскільки без додержання її керівних положень буде пошкоджена форма нормативно-правового акта, що своєю чергою призведе до змін у змісті та врешті-решт вплине на якість закону.

Ключові слова: законодавча техніка, кримінальний закон України, юридичні конструкції, дефініції, презумпції, фікції, аксіоми.

INFLUENCE OF LEGISLATIVE TECHNICAL ON THE QUALITY OF CRIMINAL LAW OF UKRAINE

Anna Sokhikian

Applicant at the Department of Criminal Law

Yaroslav Mudryi National Law University (Kharkiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-3555-9512

Abstract. The article is devoted to the study of the influence of legislative technical on the quality of criminal law of Ukraine. The rules, methods and means of legislative technical which is used to ensure the quality of the criminal law of Ukraine are considered. The author pays special attention to the means of legislative technique, namely legal construct, definitions, presumptions, fictions and axioms. It is concluded that the quality of criminal law is an integral part of it. It is inherent in both the form and content of criminal law. Achieving a quality criminal law is possible through the application of rules, techniques and means of legislative technique. Rules and techniques of legislative technique are more inherent in the form of criminal law, while the formation of the qualitative content of criminal law is possible only with the use of legislative techniques. Such means are legal constructions, definitions, fictions, presumptions and axioms. Legislative technique is an integral part of legislative activity, because without following its guidelines, the form of the legal act will be damaged, which in turn will lead to changes in the content and ultimately affect the quality of the law. It is concluded that the quality of criminal law is an integral part of it. It is inherent in both the form and content of criminal law. Achieving a quality criminal law is possible through the application of rules, techniques and means of legislative technique. Rules and techniques of legislative technique are more inherent in the form of criminal law, while the formation of the qualitative content of criminal law is possible only with the use of legislative techniques. Such means are legal constructions, definitions, fictions, presumptions and axioms. Legislative technique is an integral part of legislative activity, because without following its guidelines, the form of the legal act will be damaged, which in turn will lead to changes in the content and ultimately affect the quality of the law.

Key words: legislative technical, criminal law of Ukraine, legal construct, definitions, presumptions, fictions and axioms.

WPLYW TECHNIKI LEGISLACYJNEJ NA JAKOŚĆ PRAWO KARNEGO UKRAINY

Anna Sokhikian

student Katedry Prawa Karnego

Narodowego Uniwersytetu Prawniczego im. Jarosława Mądrego (Charków, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-3555-9512

Adnotacja. Artykuł poświęcony jest badaniu wpływu techniki legislacyjnej na jakość prawa karnego. Omówiono zasady, techniki i środki techniki legislacyjnej, które są wykorzystywane do zapewnienia jakości prawa karnego. Autor zwraca szczególną uwagę na środki techniki legislacyjnej, a mianowicie konstrukcje prawne, definicje, domniemania, fikcje i aksjomaty. Stwierdzono, że jakość prawa karnego jest jego integralną częścią. Jest to nieodłączna zarówno forma, jak i treść prawa karnego. Osiągnięcie wysokiej jakości prawa karnego jest możliwe dzięki zastosowaniu zasad, technik i środków techniki legislacyjnej. Zasady i metody techniki legislacyjnej są bardziej nieodłącznie związane z formą prawa karnego, a tworzenie wysokiej jakości treści prawa karnego jest możliwe tylko przy użyciu środków techniki legislacyjnej. Takimi środkami są konstrukcje prawne, definicje, fikcje, domniemania i aksjomaty. Technika legislacyjna jest nieodłącznym elementem działań legislacyjnych, ponieważ bez przestrzegania jej wytycznych forma aktu normatywnego zostanie uszkodzona, co z kolei doprowadzi do zmian w treści i ostatecznie wpłynie na jakość prawa.

Słowa kluczowe: technika legislacyjna, Prawo Karne Ukrainy, konstrukcje prawne, definicje, domniemania, fikcje, aksjomaty.

Вступ. Динамізм кримінального законодавства, зумовлений численними змінами приписів кримінального законодавства, визначив необхідність застосування правил, засобів та прийомів законодавчої техніки для конструювання нормативних приписів. Метою запровадження таких заходів стало досягнення якості закону. Однак як і в теорії кримінального права, так і в практичній площині відсутнє визначення поняття «якість кримінального закону», її критеріїв, засобів законодавчої техніки, що мають застосовуватися для досягнення якості кримінального закону.

Актуальність теми. З урахуванням вищевикладеного актуальність полягає у необхідності дослідження правил, прийомів та засобів законодавчої техніки, які мають безпосередній вплив на якість кримінального закону.

Виклад основного матеріалу. Питання щодо якості кримінальних законів, а також якості законів загалом завжди порушувалося теоретиками права. За визначенням І.І. Оніщука та І.Д. Шутака, якість закону – це внутрішньо притаманна його формі та змісту сукупність соціальних та юридичних властивостей, що зумовлюють придатність законодавства задовольняти певні потреби суспільства (Shutak et al., 2013: 109). Натомість Л.В. Левицька під якістю сучасного кримінального закону розуміла цілу низку напрямів, таких як: подальша гуманізація кримінального закону; пояснення у кримінальному законі понять та термінів, що в ньому вживаються; необхідність уточнення меж кримінальної відповідальності; виділення інституту кримінального проступку як окремої категорії правопорушень; запровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб; законодавче закріплення правил кваліфікації діянь; вивчення соціальної зумовленості кримінальної відповідальності за окремі види злочинів; декриміналізація діянь за ознакою відсутності чи невеликого ступеня суспільної небезпеки; удосконалення законодавчих конструкцій складів злочинів в Особливій частині КК України; мінімізація оціночних критеріїв кваліфікуючих ознак матеріальних складів злочинів (Levytska, 2009: 33).

У правозастосовній площині поняття «якість закону» вперше з'явилося в рішеннях Європейського суду з прав людини. У процесі тлумачення положень Конвенції Європейський суд з прав людини дійшов висновку, що кримінальний закон має конструюватися таким чином, щоб він був чітким, ясним та лаконічним. Саме на ці вимоги звернув увагу Європейський суд з прав людини в рішенні у справі «Гешмен і Герруп проти Сполученого Королівства». Вказуючи на чіткість та ясність текстів нормативно-правових актів, Суд також зазначив, що при цьому не повинна мати місце надмірна деталізація тексту (ригідність) (Hashman and Harrup v. the United Kingdom, 1999). В іншому своєму рішенні у справі «Корецький та інші проти України» Європейський суд з прав людини дійшов висновку, що навіть припускаючи, що положення закону було правильно розтлумачене судами та втручання базувалося на формальній підставі, закріпленій у національному законодавстві, Суд нагадує, що вислів «передбачений законом» у п. 2 ст. 11 Конвенції не тільки не вимагає (або дія, яка оскаржується, була передбачена національним законодавством), а й також містить вимогу щодо якості закону (Koretsky and others v. Ukraine, 2008).

Отже, постає питання, що таке якість кримінального закону та які критерії якості мають застосовуватися до кримінальних законів.

Якість кримінального закону – це сукупність характерних рис, які притаманні його змісту та формі. З огляду на те, що змістом кримінального закону є нормативний припис, який звернутий до органів державної влади і який визначає повноваження держави визнати те інше діяння злочином та притягнути особу до кримінальної відповідальності за його вчинення (Sokhikian, 2017: 111–113), то мову слід вести про сукупність характерних рис для такого нормативного припису. Тобто нормативний припис, незважаючи на свою лаконічність, має відображати ті суспільні відносини, які потребують кримінально-правового регулювання.

Ефективність регулювання кримінально-правових відносин залежить насамперед від якості кримінального закону. Про це зазначає і Європейський суд з прав людини, визначаючи однією зі складових частин принципу законності *lex certa*, що полягає в тому, що норми матеріального кримінального права повинні бути чіткими й передбачуваними.

Слід звернути увагу на те, що в зазначеному контексті нормативний припис має бути викладений таким чином, що протягом тривалого часу він буде незмінним.

Оскільки форма є зовнішнім проявом впорядкованості змісту кримінального закону, через який нормативні приписи закону сприймаються його адресатами і є відображенням закладених до нього кримінально-правових засобів правового регулювання (Sokhikian, 2018: 200–206), то для неї також висуваються певні вимоги.

Таким чином, можна стверджувати, що якість – це така властивість, яка притаманна і змісту кримінального закону, і формі кримінального закону. Досягнення принципу *lex certa* та якості кримінального закону загалом видається можливим шляхом використання правил, прийомів та засобів законодавчої техніки.

Слід наголосити, що правила законодавчої техніки – це певні технічні та логічні вимоги до тексту закону. Правила законодавчої техніки стосуються більше форми кримінального закону.

Прийоми законодавчої техніки – це елементи методу, його складова частина, окремий шлях у реалізації методу. Прийом законодавчої техніки – це набір певних статичних інструментів, які здатні впровадитися за допомогою засобів – динамічних явищ. Під засобами законодавчої техніки розуміються явища, за допомогою яких забезпечується досягнення законодавцем правового регулювання під час створення і систематизації законів (Dzeiko, 2006: 28–35).

Оскільки саме засоби законодавчої техніки здатні впливати на якість змісту кримінального закону, то вважаємо за необхідне зупинити увагу саме на них.

Особливу роль серед засобів законодавчої техніки займають *юридичні конструкції* – стійкі будови нормативного характеру за особливими типами зв'язків їх складників. Зазначене зумовлене тим, що, як слушно зазначала З.А. Загинеї (Zahynei, 2016: 36), юридична конструкція є основою побудови тексту кримінального закону. Загальновідомою юридичною конструкцією, запровадженою А.Н. Трайніним, є конструкція складу злочину. У теорії кримінального права юридична конструкція складу злочину визначається як сукупність усіх чотирьох елементів складу злочину – об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єктивної сторони та суб'єкта. Юридичні конструкції є невід'ємним елементом у конструюванні нормативного припису. Наслідком відсутності юридичних конструкцій може стати наявність прогалин та колізій у кримінальному законодавстві.

Другим засобом законодавчої техніки є *дефініція*, за допомогою якої законодавець забезпечує формування необхідної понятійної бази кримінально-правового регулювання. Основною лексичною одиницею досліджуваного законодавства є слово. Це йому належить головна роль у законодавчому тексті. Як слушно зазначають дослідники, слово виступає одночасно терміном. Важливу роль у побудові тексту національного законодавства про кримінальну відповідальність відіграють словосполучення у вигляді стислих, змістовно пов'язаних між собою слів, які теж мають статус терміна, що відображає визнані у кримінальному праві поняття. Наприклад, «склад злочину», «кримінальна відповідальність», «суспільно небезпечний наслідок злочину» тощо. Термінологічний апарат застосовується в тексті якісного законодавства і стає таким за допомогою необхідних технічних способів, засобів, які більшість науковців називає законодавчою технікою, визнає її різновидом юридичної техніки або звертає увагу на вимоги мови кримінального закону й на мовні правила законодавчої техніки у кримінальному законі. Загальним у цих визначеннях є те, що в них незалежно від авторської назви йдеться про правила викладення тексту закону і способи їх виконання (Tatsii et al., 2017: 206).

Таким чином, можна дійти висновку, що термін – форма, за допомогою якої позначається те чи інше явище, тоді як дефініція – це зміст. У кримінальному законодавстві мають міститися не лише терміни, які здатні породжувати оціночні поняття, а дефініції, які б повною мірою розкривали сутність кримінально-правових явищ. Такий стан речей відповідав би принципу верховенства права.

Наступним засобом законодавчої техніки є *презумпція*, під якою розуміється припущення, що ґрунтується на ймовірності; або закріплене в законі припущення про існування певного факту, реальність якого вважається істиною і не потребує доказів (Yaremenko et al., 2008: 928).

Правові презумпції як засіб законодавчої техніки потрібні в кримінальному праві, оскільки вони слугують «логічним обґрунтуванням, мотивом, яким керується законодавець у разі визначення діяння злочинним та кримінально караним. За допомогою презумпцій досягається кілька цілей у кримінально-правовому регулюванні: забезпечується узгодженість нормативних приписів кримінального права з нормативними приписами інших галузей права; досягається стабільність кримінально-правового нормативного припису; забезпечується обґрунтована юридична стислість; обмежується застосування зайвих засобів кримінально-правового впливу» (Kotukha, 2012: 295–299).

Наступним засобом законодавчої техніки є *фікція*, під якою розуміється такий прийом, за допомогою якого факт, що не існує *de facto*, набуває значення *de jure*.

Вони покликані мінімізувати прогалини в праві, позбавляючи від необхідності давати зайві пояснення з приводу тих чи інших явищ (інститутів) та деталізуючи й описуючи в праві ті сторони суспільних відносин, які зробили б ці відносини повністю формалізованими (Panko, 2001: 210).

Останнім засобом законодавчої техніки є *аксіома*. На відміну від фікції, яка із самого початку була правовим терміном, аксіома – це інтегративний термін, який спочатку активно використовувався в Аристотелівській математиці. Під поняттям «аксіома» розуміють таку істину, яка не потребує доказування, тобто вихідне положення якої-небудь теорії, яке розуміється в межах цієї теорії істинним без вимоги бути доказаним, і яке використовується у доказі інших положень такої теорії (Encyclopedic Dictionary of Brockhaus and Efron, 1890–1907).

Таким чином, аксіома повинна містити якесь вихідне положення, яке є незаперечним у відповідній галузі права і, спираючись на яке, можна робити подальші дослідження.

Аналізуючи чинне кримінальне законодавство, можна дійти висновку, що аксіоматичні приписи здатні міститися не тільки в Загальній частині КК України, а й в інших кримінальних законах. Так, у 82 кримінальних законах регламентовано аксіоматичний припис щодо відсутності судимості для осіб, які здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, у державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління зі спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

Водночас слід зазначити, що не всі приписи Загальної частини є аксіоматичними, про що свідчать зміни, які вносяться в кримінальне законодавство, та суперечності, які інколи виникають між нормативними приписами Загальної та Особливої частини. Таким чином, на мою думку, аксіоматичними приписами є приписи, які стосуються принципів кримінального права, основних засад, що визначають яке діяння є злочинним, а також основних засад, що стосуються призначення покарання та звільнення від кримінальної відповідальності.

Щодо процедур, які використовуються для створення й прийняття законодавчих актів, то в цьому разі слід зазначити, що такі процедури мають бути закріплені на нормативному рівні. Всі питання, що стосуються процедури прийняття законів, регулюються Законом України «Про Регламент Верховної Ради України».

Висновки. Якість кримінального закону є невід'ємним його складником. Вона притаманна як формі, так і змісту кримінального закону. Досягнення якісного кримінального закону можливе за допомогою застосування правил, прийомів та засобів законодавчої техніки. Правила та прийоми законодавчої техніки притаманні більше формі кримінального закону, тоді як формування якісного змісту кримінального закону можливе лише із застосуванням засобів законодавчої техніки. Такими засобами є юридичні конструкції, дефініції, фікції, презумпції та аксіоми. Законодавча техніка є невід'ємним складником законотворчої діяльності, оскільки без додержання її керівних положень буде пошкоджена форма нормативно-правового акта, що своєю чергою призведе до змін у змісті та врешті-решт вплине на якість закону.

Список використаних джерел:

1. Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування : монографія / В.Я. Тацій, В.І. Борисова, Л.М. Демидова та ін. Харків : Право, 2017. 206 с.
2. Гешмен і Герруп проти Сполученого Королівства (Hashman and Harrup v. the United Kingdom): рішення Європейського Суду з прав людини від 25.11.1999 р., скарга № 2559494. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/rus/{%22itemid%22:\[%22001-58365%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/rus/{%22itemid%22:[%22001-58365%22]}).
3. Дзейко Ж.О. Сучасний стан та пріоритетні напрями розвитку законодавчої техніки в Україні : практичні аспекти. *Університетські наукові записки*. 2006. № 3–4. С. 28–35.
4. Загиней З.А. Герменевтика кримінального закону України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2016. 36 с.
5. Корецький та інші проти України: рішення Європейського Суду з прав людини від 03.04.2008 р., скарга № 40269/02. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_446#Text.
6. Котуха О.С. Непрямі матеріально-правові презумпції у кримінальному праві України. *Часопис Київського університету права*, 2012. № 2. С. 295–299.
7. Левицька Л.В. Якість кримінального закону України як показник ефективності кодифікації законодавства. *Судова апеляція*. № 2(15). 2009. С. 31–40.
8. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / уклад.: В.В. Яременко, О.М. Сліпущко. Київ : Аконт, 2008. Т. 2. 928 с.
9. Пасько К.К. Теория и практика законотворчества в уголовном праве : монография. Москва : Юрлитинформ, 2001. 102 с.
10. Сохіяян А.С. Зміст кримінального закону. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Херсон, 2017. Вип. 3. Т. 2. С. 111–113.
11. Сохіяян А.С. Форма кримінального закону. *Право і суспільство*. Дніпро : Дніпровський гуманітарний університет, 2018. № 2. С. 200–206.
12. Шутак І.Д., Онишук І.І. Юридична техніка : навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ, 2013. С. 109.
13. Энциклопедический словарь Брокгауза и Эфрона: в 86 томах (82 т. и 4 доп.). Санкт-Петербург, 1890–1907. URL: <http://klassikaknigi.info/entsiklopedicheskij-slovar-brokgauza-i-efrona/>.

References:

1. Tatsii, V.Ya., Borysova, V.I., Demydova, L.M. (2017). Aktualni pytannia kryminalnoho zakonodavstva Ukrainy ta praktyku yoho zastosuvannia [Aktualni pytannia kryminalnoho zakonodavstva Ukrainy ta praktyku yoho zastosuvannia]: monohrafiia. Kharkiv: Pravo. 206 p. [in Ukrainian].
2. Heshmen i Herrup proty Spoluchenoho Korolivstva [Hashman and Harrup v. the United Kingdom]: rishennia Yevropeiskoho Sudu z prav liudyny vid 25.11.1999 r., skarha No. 2559494 [in Ukrainian].
3. Dzeiko, Zh.O. (2006). Suchasnyi stan ta priorytetni napriamky rozvytku zakonodavchoi tekhniky v Ukraini: praktychni aspekty [Current state and priority directions of development of legislative technique in Ukraine: practical aspects]. *Universytetski naukovyi zapysky*. No. 3–4. Pp. 28–35 [in Ukrainian].
4. Zahynei, Z.A. (2016). Hermenevtyka kryminalnoho zakonou Ukrainy: avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.08. Kyiv. 36 p. [in Ukrainian].

5. Koretskyi ta inshi proty Ukrainy [Koretsky and others v. Ukraine]: rishennia Yevropeiskoho Sudu z prav liudyny vid 03.04.2008 r., skarha No. 40269/02. [in Ukrainian].
6. Kotukha, O.S. (2012). Nepriami materialno-pravovi prezumptsii u kryriminalnomu pravi Ukrainy [Indirect substantive presumptions in the criminal law of Ukraine]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. No. 2. Pp. 295–299 [in Ukrainian].
7. Levytska, L.V. (2009). Yakist kryriminalnoho zakonu Ukrainy yak pokaznyk efektyvnosti kodyfikatsii zakonodavstva [The quality of the criminal law of Ukraine as an indicator of the effectiveness of codification of legislation]. *Sudova apeliatsiia*. No. 2(15). Pp. 31–40 [in Ukrainian].
8. Yaremenko, V.V., Slipushko O.M. (2008). Novyi tlumachnyi slovnyk ukraïnskoi movy [New explanatory dictionary of the Ukrainian language]: u 3 t. Kyiv: Akonit. T. 2. 928 p. [in Ukrainian].
9. Panko, K.K. (2001). Teoriia i praktika zakonotvorchestva v ugolovnom prave [Theory and practice of law-making in criminal law]: monografiia. Moskva: Iurlitinform. 102 p. [in Russian].
10. Sokhikian, A.S. (2017). Zmist kryriminalnoho zakonu [Contents of the criminal law]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. Kherson. Vyp. 3. T. 2. Pp. 111–113 [in Ukrainian].
11. Sokhikian, A.S. (2018). Forma kryriminalnoho zakonu [Form of criminal law]. *Pravo i suspilstvo*. Dnipro: Dniprovskiyi humanitarniyi universytet. No. 2. Pp. 200–206 [in Ukrainian].
12. Shutak, I.D., Onyshchuk I.I. (2013). Yurydychna tekhnika [Legal technique]: navch. posib. dlia vyshchych navch. zakladiv. Ivano-Frankivsk. Pp. 109 [in Ukrainian].
13. Entsyklopedicheskiy slovar Brokgauza i Efrona [Encyclopedic Dictionary of Brockhaus and Efron]: v 86 tomakh (82 t. y 4 dop.). Sankt-Peterburg, 1890–1907.

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.2.34>

ПОВАГА ДО СУДУ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА СУДДІВСЬКОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Надія Сташків

суддя

Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області,

аспірантка кафедри теорії та історії держави і права

Західноукраїнського національного університету (Тернопіль, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-7832-5388

Анотація. У науковій статті авторка досліджує категорію «повага до суду», зважаючи на те, що повага до суду є найважливішою умовою незалежності суду. У статті проведено аналіз рівня законодавчого закріплення принципу поваги до суду в Україні. Зміст цієї категорії розкрито з погляду психолого-соціологічного і юридичного складників, з використанням аналізу правових позицій ЄСПЛ із цієї проблематики. З психолого-соціологічної позиції повагу до суду формує справедливість судових рішень; чесність, об'єктивність і неупередженість судді в очах учасників справи; ефективність правосуддя (виконання судових рішень); інформаційний вплив ЗМІ тощо. У юридичній площині повага до суду в Україні не знаходить повноцінного законодавчого закріплення, адже відповідальності за дискредитацію, дифамацію суддів, позапроцесуальний тиск на них та інші дії, що умисно вчиняються з метою принизити суд і підірвати його авторитет (за так звану скандалізацію правосуддя), законодавчо не встановлено. Акцентовано увагу на доцільності законодавчого закріплення презумпції сумлінності судді, що забезпечить судовим рішенням кредит суспільної довіри. Лише забезпечення високого рівня поваги до суду в судовому процесі і в суспільстві дасть змогу досягти реальної суддівської незалежності, а отже гарантувати верховенство права.

Ключові слова: повага до суду, неповага до суду, суддівська незалежність, ефективність правосуддя, авторитет судової влади, скандалізація правосуддя.

RESPECT FOR THE COURT AS A NECESSARY CONDITION FOR JUDICIAL INDEPENDENCE

Nadiya Stashkiv

Judge

Ternopil City District Court of the Ternopil Region,

Graduate Student at the Department of Theory and History of State and Law

Western Ukrainian National University (Ternopil, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-7832-5388

Abstract. In the scientific article, the author explores the category of “respect for the court”, based on the fact that respect for the court is the most important condition for the independence of the court. The article analyzes the level of legislative